

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

תורה – שמות פרק א'

(יא) וַיִּשְׁמָעוּ עֲלֵיו שְׁרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסַבְּלָתָם וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכָּנוֹת לַפְּרֹעָה אֶת פֶּתֶם וְאֶת רַעְמָסֵס: (יא) וַיִּשְׁמָעוּ עֲלֵיו שְׁרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסַבְּלָתָם וַיִּבְּנוּ עָרֵי מִסְכָּנוֹת לַפְּרֹעָה אֶת פֶּתֶם וְאֶת רַעְמָסֵס: (יא) וּמִנְיָאוֹ עָלִיהוּן שְׁלֹטוֹנֵי מִבְּאֵשׁוֹ בְּדִיל לְעֲנֹאָהוּן בְּפִלְחָנְהוּן וּבְנוּ קְרוּי בֵּית אוֹצְרָא לַפְּרֹעָה יֵת פִּיתוּם וְיֵת רַעְמָסֵס:

(יב) וְכֹאשֶׁר יַעֲנֶנּוּ אַתּוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹעַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יב) וְכֹאשֶׁר יַעֲנֶנּוּ אַתּוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹעַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יב) וְכִמְא דְמַעַנְו לְהוּן כּוּ סְגוּ וְכוּ תִקְפִּיז וְעִקֵּת לְמִצְרָאֵי מוֹ קְדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יג) וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּפְּרֹדֶה: (יג) וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּפְּרֹדֶה: (יג) וַאֲפִלְחוּ מִצְרָאֵי יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִשְׁיֹו:

(יד) וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחָמֵר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַשָּׂדֶה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בָהֶם בַּפְּרֹדֶה: (יד) וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחָמֵר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַשָּׂדֶה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בָהֶם בַּפְּרֹדֶה: (יד) וַאֲמַרְרוּ יֵת חַיֵּיהוּן בְּפִלְחָנְא קְשִׁיָא בְּסִינָא וּבִלְבָנִיז וּבְכָל פִּלְחָנָא בְּחַקְלָא יֵת כָּל פִּלְחָנְהוּן דְּאִפְלְחוּ בְּהוּן בְּקִשְׁיֹו:

(טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִילְדַת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֵחָת שְׂפָרָה וְשָׁם הַשְּׁנִית פּוֹעָה: (טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִילְדַת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שָׁם הָאֵחָת שְׂפָרָה וְשָׁם הַשְּׁנִית פּוֹעָה: (טו) וַאֲמַר מֶלֶךְא דְּמִצְרַיִם לְחִיתָא יְהוּדִיתָא דְּשׁוּם חָדָא שְׂפָרָה וְשׁוּם תְּנִיתָא פּוֹעָה:

רש"י

המכרים בעיני עולם וק"ל. ורבותינו לרשן כקוליס היו בעיניהם: (יג) צפרד – בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשכרתו: (טו) למילדות – הוא לשון מולידות אלא שיס לשון קל ויש לשון כבד כמו שזכר ומשכר דובר ומדבר כך מוליד ומילד: שפרה – זו יוכבד ע"ש שמשפרת את הולד: פועה – זו מרים על שם שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הצוכה (שם) פועה לשון לעקה כמו (ישעי' מז) כיולדה אפעה:

(יא) עליו – על העם: מסים – לשון מס שרים שגובין מהם המס. ומהו המס שיצנו ערי מסכנות לפרעה: למען עננתו בסבלותם – של מכרים: ערי מסכנות – כהרגומו. וכן (ישעי' כב) כך צא אל הסוכן הלז גזבר הממונה על האולרות (ש"ר): את פחוס ואת רעמסס – שלא היו ראיות מתחלה לכך ועשאו חזקות וזכורות לאורכ: (יב) וכאשר יענו אותו – בכל מה שהם נותנין לב לענות כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ: כן ירבה – כן רבה וכן פרץ. ומדרשו רוח הקודש אומרת כן אתם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה: ויקולו – קלו בחייהם (ויש מפרכים

נביא – ישעיה פרק כח ג'–ז'

(ג) בְּרִגְלֵיהֶם תִּרְמָסְנָה עֵטְרֵת גְּאוֹת שְׂבוּרֵי אָפְרָיִם: (ג) בְּרִגְלֵיךְ יִתְּדֵשׁ כְּתָרָא דְּגִיּוֹתָנָא טִפְטֵפָא רַבָּא דִּישְׂרָאֵל:

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

- (ד) וְהִיְתָה צִיצֵת נָבֶל עָבִי תִפְאָרְתוֹ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיָא שְׂמֹנִים כְּבֹפֹדָה בְּטָרָם קִיץ אֲשֶׁר יִרְאֶה הָרְאָה אוֹתָהּ בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ יִבְלַעְנָה: (ה) וַיְהִי דִיהִיב מִצַּנְפָּתָא לְרִשִּׁיעִיא דְבֵית מִקְדָּשָׁא תוֹשְׁבַחְתָּהּ דִּי עַל רִישׁ חֵילָא שְׁמִינָא כְּבֹכּוּרָא עַד לֹא קִיטָא דָאם יַחוּזֵי דְחֹזֵי יִתָּה כְּאֵלוֹ הֵיא בִידֵיהּ יִבְלַעִינָה:
- (ה) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה עֹבְדוֹת לְעֵטְרַת עָבִי וְלַעֲפִירַת תִּפְאָרְהָ לְשֹׁאֵר עַמּוֹ: (ו) בַּעֲדָנָא הַהִיא יְהִי מְשִׁיחָא דִּי עֲבָאוֹת לְכִלְיָא דְחֶדְוָא וְלִכְתָּר דְּתוֹשְׁבַחָא לְשֹׁאֵרָא דְעַמָּה:
- (ו) וְלִרְוַח מְשִׁפֵּט לְיֹשֵׁב עַל הַמְּשִׁפֵּט וְלִגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מְלַחְמָה שְׁעָרָה: (ז) לְמִימְרֵי קְשׁוּט דְדִין לְדִיתְבִּין בְּבֵית דִּינָא לְמִדּוּן דִּין דְּקְשׁוּט וְלִמְתָן נַצְחָנָא לְדַנְפַּקוּן בְּקֶרְבָּא לְאַתְבוּתָהוֹן בְּשֵׁלֶם לְבַתִּיהוֹן:
- (ז) וְגַם אֵלֶּה בֵּינָן שְׁגוֹ וּבְשִׁכְרֵי תַעֲוִי בְּהוֹן וְנִבְיָא שְׁגוֹ בְּשִׁכְרֵי נִבְלָעוּ מִן הַיָּין תַּעֲוִי מִן הַשִּׁכְרֵי שְׁגוֹ בְּרִאָה פְּקוּ פְּלִילִיָּה: (ח) וְאִף אֲלֵין בְּחִמְרָא רוּוּ וּבַעֲתִיקָא אֶסְתַּלְעִמּוּ כְּהֵנָּא וְסַפֵּר רוּוּ מִן עֲתִיקָא אֶסְתַּלְעִמּוּ מִן חִמְרֵי טַעוּ מִן עֲתִיקָא אֶתְפַּנְיָאוּ בְּתַר מִיכָל בְּסִיס טַעוּ דִּינְהָא:

רש"י

- (ד) כְּזִכְרוֹהָ בְּטָרָם קִיץ – כְּזִשׁוּל' שֶׁל תְּחִלַּת קִיץ נֹבֵל. בְּטָרָם קִיץ – עַתָּה זִשׁוּל שֶׁאֵר הַתְּחִלָּה אֲשֶׁר מֵתוֹךְ שֶׁהִיא זְכוּרָה קוֹפֵץ עֲלֶיהָ וְזוֹלַעָה זְעוּדָה זְכָפּוֹ כִּד וַיִּשְׁקוֹד עַל הַרְעָה וַיִּבְיָאָה עֲלֵינוּ (דְּנִיחָל ט'): (ה) זִיוֹם הַהוּא – כְּהַתָּם הַפּוֹשְׁעִים. יִהְיֶה ה' זְכָאוֹת לְעַטְרַת זְבִי – לְכַדִּיקִים הַנְּשָׂאֲרִים זֶה: (ו) וְלִרְוַח מְשִׁפֵּט – יִהְיֶה הַקְּצִ"ה לְהוֹרוֹת מְשִׁפֵּט. לְיוֹשֵׁב עַל הַמְּשִׁפֵּט וְלִגְבוּרָה – יִהְיֶה
- לְאוֹתוֹן שֶׁהֵם מְשִׁיבֵי מְלַחְמָה מְלַחְמָה שֶׁל תּוֹרָה: (ז) וְגַם אֵלֶּה – יוֹשְׁבֵי מְשִׁפֵּט וּמְשִׁיבֵי מְלַחְמָה שְׁדוֹר הַזֶּה כְּלוֹמַר טוֹבִים וְחַשׁוּבִים שְׁזָהֵן בֵּינָן שְׁגוֹ כִּי עַתָּה אֵין טוֹב זֶה. שְׁגוֹ זְכוּרָה – הַלְעִיגוּ דְזַכְרֵי הַנְּבִיאִים וּ"ת זְמַאכֵל מַעֲדָנִים שְׂרָאוּהוּ עוֹנֵג לְהֵם. פְּקוּ פְּלִילִיָּה – הַכְּשִׁילוֹ הַמְּשִׁפֵּט. פְּקוּ – לְשׁוֹן פִּיק זְרַכִּים (נַחוּם ז') פּוֹקָה (שְׁמוּאֵל א' כ"ה):

כתובים – משלי יב' ד'-ח'

- (ד) אֲשֶׁת חֵיל עֵטְרַת בְּעֵלָה וְכָרֶקֶב בְּעֵצְמוֹתָיו מְבִישָׁה: (ה) אֶתְתָּא כְּשֶׁרְתָּא כְּלִילָא לְבַעֲלָה וְאַנְתָּתָּא בִישְׁתָּא הֵיךְ מְלִטִיתָא בְּקִיסָא הֵיכְנָא מִיבְרָא גְרַמּוּי דְגַבְרָה:
- (ה) מַחְשְׁבוֹת צְדִיקִים מְשִׁפֵּט תַּחְבֻּלוֹת רְשָׁעִים מְרָמָה: (ו) מַחְשְׁבַתְהוֹן דְּצִדִּיקֵי דִינָא מִדְּבַרְנוֹתָא דְרִשִּׁיעֵי רַמְיוֹתָא:
- (ו) דְּבַרֵּי רְשָׁעִים אָרֶב דָּם וּפִי יִשְׂרִים יִצִּילָם: (ז) מְלֵי דְרִשִּׁיעֵי כְּמַנִּין לְדָמָא וּפּוֹמָהוֹן דְּתַרִּיעֵי מִפְּצֵי לְהוֹן:
- (ז) הַפּוֹךְ רְשָׁעִים וְאִינָם וּבֵית צְדִיקִים יַעֲמֹד: (ח) נִתְהַפְּכוּן רִשִּׁיעֵי וְלֹא נִשְׁתַּכְּחוּן וּבֵיתְהוֹן דְּצִדִּיקֵי יִקּוּם:
- (ח) לְפִי שְׁכָלוֹ יִהְלֵל אִישׁ וְנִעְנֶה לֵב יִהְיֶה לְבוֹז: (ט) גְּבַרָא מִשְׁתַּבַּח בְּפּוֹמָא דְּסוֹכְלַתְנוֹתִיהָ וְחִסְדֵּי רַעִינָא יִהְיוּ לְשִׁטּוֹתָא:

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

רש"י

הפכיים. ואינם – כלי' כגון סדום. וזית
 דליקים יעמוד – יתקיים:
 (ח) לפי שכלו יהולל איש – אם חכם מעט
 או הרבה הכל לפי שכלו יטול שכרו. ונעוה
 לב – שהגיע לבו לגמרי מן התור' הוא יהיה
 לבו. נעוה – כמו נעוהו משמוע (ישעיה כ"א)
 וכן בן נעות המרדות (שמואל א' כ') וי"ל נעוה
 מי שלבו נעוה מגזרת נע ונד כאשר יאמר
 זעוה מגזרת זע:

(7) וכרז – תולעת הנכנס תוך העלמות
 וטוחן אותם כן אשה מזישה ורעה שמעשה
 בזוים:
 (10) דברי רשעים ארז דם – יועלים לרנח
 זידם או ע"י עדות שקר. ופי ישרים –
 כשקומעים את ענתם ילזום לנרדפים
 שמגלים את ענתם או אם עדים הם מזימין
 אותם:
 (12) הפוך רשעים – כמו להפוך כמהפכת רגע

משנה – יבמות פרק יג'

(א) בית שמיאי אומרים, אין מומאין אלא ארוסות. ובית הלל אומרים,
 ארוסות ונשואות. בית שמיאי אומרים, בפעל ולא ביקבם. ובית הלל אומרים,
 בפעל וביקבם. בית שמיאי אומרים, בפניו. ובית הלל אומרים, בפניו ושללא
 בפניו. בית שמיאי אומרים, בבית דין. ובית הלל אומרים, בבית דין ושללא
 בבית דין. אמרו להן בית הלל לבית שמיאי, מומאנת והיא קטנה, אפלו
 ארבעה וחמשה פעמים. אמרו להן בית שמיאי, אין בנות ישראל הפקר,
 אלא מומאנת וממתנת עד שתגדיל, ותמאן, ותנשא:

ותחזור ותמאן. אלא ממאנת בזה ותמתין
 מליארס לאחר עד שתגדיל: תמאן ותנשא –
 לאו למהדר ולמאן זמנא אחריתא, אלא הכי
 קאמר, ממאנת וממתנת מליארס לאחר עד
 שתגדיל, או אם רוצה להנשא ממאנת בצעלה
 ותנשא מיד, דתו לא ממאנת לבית שמיאי
 נשואה היא:

רע"ב – (ח) בית שמיאי אומרים אין מומאין
 אלא ארוסות – יתומה שהשיאה אמה
 ואחיה, אינה ממאנת אלא מן הארוסין: בצעל
 – אצל אם מת ולא מיאנה זו ונפלה לפני
 יבם, אינה יולאה בזמיון, אלא תמתין עד
 שתגדיל ותחלוץ: אין בנות ישראל הפקר –
 ואפילו מן הארוסין לא תמאן ותיארס לאחר

(ב) איזו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאה אמה ואחיה לדעתה השאה
 שללא לדעתה, אינה צריכה למאן. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, כל
 תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה, אינה צריכה למאן רבי אליעזר
 אומר, אין מעשה קטנה כלום אלא כמפתה. בת ישראל לכהן, לא תאכל
 בתרומה. בת כהן לישראל, תאכל בתרומה:

מדת עשר, בחזקת שידעת לשמור קדושיה
 ורע"פ שהיא סכלה ביותר. ומדת שש ועד בת
 עשר כריכה זדיקה אם יודעת לשמור
 קדושיה אם לאו. וממאנת הבת והולכת עד
 שהתא' בת י"ב שנה ויום אחד ותצא סימנים.

רע"ב – (3) אין מעשה קטנה אלא
 כמפותה – דכמי שלא נישאת דמי. ואין הלכה
 כר"א, והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס.
 ופחותה מדת שש בחזקת שאינה יודעת
 לשמור קדושיה ואינה כריכה למאן. ויותר

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

- לחחר מכלן אינה ממאנת אפילו לא בא עליה. ואם בא עליה לאחר י"ב שנה ויום (ג) רבי אליעזר בן יעקב אומר, כל עכבה שהיא מן האיש, כאלו היא אשתו. וכל עכבה שאינה מן האיש, כאלו אינה אשתו: רע"ב – (ג) כל עכבה שהיא מן האיש – נתן לה גט, זו היא עכבה שהיא מן האיש, לכיון ללא מיאנה בו זו היא עכבה שאינה מן (ד) הממאנת באיש, הוא מתגר בקרובותיה, והיא מתרת בקרוביו, ולא פסלה מן הפהנה. נתן לה גט, הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הפהנה. נתן לה גט והחזירה, מאנה בו ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה, מתרת לחזור לו. מאנה בו והחזירה, נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה, אסורה לחזור לו. זה הפלל, גט אחר מאון, אסורה לחזור לו. מאון אחר גט, מתרת לחזור לו: רע"ב – (ד) מותרת לחזור לו – אע"ג דאם לא החזירה ונישאת לאחר מתוך הגרושין ונתארמלה, אסורה לראשון, אפילו הכי כי החזירה ומיאנה בו אחי מאון וגלי עלה דקטנה היא ובטליה לגמרא, ולא הוי בחזרה (ה) הממאנת באיש ונשאת לאחר ונתגרשה, לא אחר ומאנה בו, לא אחר ונתגרשה (לאחר ומאנה בו), כל שיצאת הימנו בגט, אסורה לחזור לו. במאון, מתרת לחזור לו: רע"ב – (ה) לאחר ומיאנה בו – כלומר חזרה ונישאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיצאה (ו) המגרש את האשה, והחזירה, מתרת ליבם. וכן המגרש את היתומה, והחזירה, מתרת ליבם. ורבי אליעזר אומר. קטנה שהשאה אביה ונתגרשה, ביתומה פתייהאב. החזירה, דברי הפלל אסורה ליבם: רע"ב – (ו) מותרת ליבם – ולא אמרינן נישואין הראשונים מפילין היבמה לפני היבם ומשעה שגירשה אחיו קיימא עליה באיסור אשת אח דהויא לה גרושת אחיו: רבי אליעזר אומר – דגזר כל הני חטו יתומה בחיי האב לאמרינן לקמן במתניתין ללאחר חזרתה הרי היא כגרושה אפילו לרבנן. ואין הלכה כרבי (ז) שני אחין נשואין לשתי אחיות יתומות קטנות, ומת בעלה של אחת מהן, תצא משום אחות אשה. וכן שתי חרשות גדולה וקטנה, מת בעלה של קטנה, תצא הקטנה משום אחות אשה. מת בעלה של גדולה, רבי אליעזר אומר, מלמדן את הקטנה שתמאן בו. רבן גמליאל אומר, אם מאנה, מאנה. ואם לאו, תמתין עד שתגדיל, ותצא הלזו משום אחות אשה. רבי
- אחד אף על פי שלא הביאה סימנים חיישין שמא נשרו הסימנים וקנאה:
האיש, שלא נתעכבה אצלו משום אישות. ומתניתין מפרש לה ואזיל:
שניה כמחזיר גרושתו משנישאת לאחר: זה הכלל – כלומר אפילו פעמים הרבה גרשה והחזירה ומיאנה בו, אם נישאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו, ומתוך מאון מותרת לחזור לו:
ממנו בגט אסורה לחזור לו – אע"פ שיצאה משל אחריו במיאון לא בטליה לגיטא דידיה:
אליעזר: כיתומה בחיי האב – אף על פי שהאב חי הרי היא כיתומה לענין קדושין, דשוב אין לאב כח לקבל קדושה. ואם החזירה בקטנותה, אסורה ליבם אם מת בקטנותה, לקדושי חזרה אינן כלום הואיל ופקע רשות אב מינה והיא אין לה יד, והוא כגרושה ועומדת:
שני אחין נשואין לשתי אחיות יתומות קטנות, ומת בעלה של אחת מהן, תצא משום אחות אשה. וכן שתי חרשות גדולה וקטנה, מת בעלה של קטנה, תצא הקטנה משום אחות אשה. מת בעלה של גדולה, רבי אליעזר אומר, מלמדן את הקטנה שתמאן בו. רבן גמליאל אומר, אם מאנה, מאנה. ואם לאו, תמתין עד שתגדיל, ותצא הלזו משום אחות אשה. רבי

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

יְהוָשֶׁעַ אֹמֵר, אִי לֹא עַל אֲשֶׁתּוֹ, וְאִי לֹא עַל אִשֶּׁת אָחִיו. מוֹצִיא אֶת אֲשֶׁתּוֹ בְּגַט, וְאִשֶּׁת אָחִיו בְּחֵלְיָהּ:

אלימא זיקה לאסור את אשתו עליו, הלכך אם מיאנה מוטב ותתיבס הגדולה, ואם לאו, תמתין הקטנה אלכו עד שתגדיל ויהיו נישואיה לאוריייתא ואחר כך תלא הגדולה משום אחות אשה. אבל לחלוץ לגדולה לא, דפסל את הראשונה עליו משום אחות חלוכה: אי לו – אוי לו. שמוציא את אשתו בגט, ואין מלמדין אותה למאן, דאמרין שיתרחק אדם מן המיאונים:

רע"ב – (ו) תלא משום אחות אשה – ופטורה מן החליכה ומן היבום: מת בעלה של גדולה – ונפלה לפני בעל הקטנה, זיקתה של גדולה שהיא מן התורה, אוסרת קטנה עליו משום לנישואיה דרבנן, והוא לה אחות זקוקתו. ומה יעשו: רבי אליעזר אומר מלמדים הקטנה שתמאן בו – ותעקור נשואיה, ויהא מיבס את הגדולה. והלכתא כותיה: רבן גמליאל אומר – אין זיקת גדולה אוסרת את הקטנה, דסבר רבן גמליאל דלא

(ח) מי שיהיה נשוי לשתי יתומות קטנות, ומת, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת, אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. פקחת וחרשת, ביאת הפקחת פוטרת את החרשת, ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת. גדולה וקטנה, ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה, ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה:

נישואיהן נישואין גמורין, מכל מקום לא ידעינן צהי מינייהו ניהא ליה והיא חשיבא אשתו טפי: ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה – דביאת מי שנישואיה נישואין גמורין פוטרת אותה שאין נישואיה גמורין. אבל איפכא לא:

רע"ב – (ח) לשתי יתומות – נכריות: או חליצתה – לאחר שתגדיל: וכן שתי חרשות – כלומר כשם ששתי קטנות ביאת אחת מהן פוטרת לרתה, כך בשתי חרשות. אבל חליצה ליכא למימר בחרשת דלאו צת חליצה היא: אחת קטנה ואחת חרשת – אע"ג דשתייהן אין

(ט) מי שיהיה נשוי לשתי יתומות קטנות, ומת, בא יבם על הראשונה, ויחזר ויבא על השנייה, או שבא אחיו על השנייה, לא פסל את הראשונה. וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת, בא יבם על הקטנה, ויחזר ויבא על החרשת, או שבא אחיו על החרשת, לא פסל את הקטנה. בא יבם על החרשת, ויחזר ויבא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה, פסל את החרשת:

לביאה לאחר זמן, ספק אם אינה קנויה כלל. וחרשת קנויה ומשויירת, כלומר קנויה במקנת ואינה קנויה קנין גמור. ואפילו הכי אם צא על החרשת אחר שבא על הקטנה לא פסל את הקטנה, ממה נפשך, אי קטנה קנויה לגמרי הרי קנאה וביאת החרשת שאחר כן לאו כלום היא, ואי אינה קנויה כלל, אף לאחיו לא היתה קנויה ונכרית היא. אבל אם צא תחלה על החרשת ואחר כך על הקטנה, פסל את החרשת דשמא קנין הקטנה קנין גמור הוא, ופסל קנין החרשת שהוא קנין

רע"ב – (ט) לא פסל את הראשונה – שהרי ביאתו שוה. ואי ראשונה קנויה היא הרי היא אשתו וביאת האחרונה בעילת זנות. ואי לאו קנויה היא הרי שתייהן נכריות אלכו שלא היו קנויות לאחיו, ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו, אבל אחרונה לא, דילמא קנויות הוּוּ ומשבא על הראשונה קיימא היאך עליה באסור שני בתים: פסל את החרשת – דשמא קטנה קנויה כולה וקנין החרשת משוייר, והוה ליה שני בתים, דהכי מסקינן בגמרא דקטנה ספק אם היא קנויה לגמרי הואיל וראויה

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

משוייר. ואית ספרים דגרסי, אס צא על הקטנה וחזר וצא על החרשת פסל את הקטנה, דגזרינן אטו כשצא על החרשת וחזר וצא על הקטנה:

(י) פקחת וחרשת, בא יבם על הפקחת, וחרזר ובא על החרשת, או שבא אחיו על החרשת, לא פסל את הפקחת. בא יבם על החרשת וחרזר ובא על הפקחת או שבא אחיו על הפקחת, פסל את החרשת:

(יא) גדולה וקטנה, בא יבם על הגדולה, וחרזר ובא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה, לא פסל את הגדולה. בא יבם על הקטנה, וחרזר ובא על הגדולה, או שבא אחיו על הגדולה, פסל את הקטנה. רבי אלעזר אומר, מלמדן הקטנה שתמאן בו:

רע"ב – (יא) ר' אליעזר אומר ככולן מלמדן – והלכה כר' אליעזר:

(יב) יבם קטן שבא על יבמה קטנה, יגדלו זה עם זה. בא על יבמה גדולה, תגדלנו. היבמה שאמרה בתוך שלשים יום, לא נבעלת, כופין אותו שיחלוץ לה. לאחר שלשים יום, מבקשין הימנו שיחלוץ לה. ובזמן שהוא מודה, אפלו לאחר שנים עשר חדש, כופין אותו שיחלוץ לה:

ממנו שיחלוץ, אצל לא כופין, דהא הוא אומר שבעל. והא כופין אותו לחלוץ תוך ל' יום ומבקשין אותו לחלוץ לאחר ל' יום ואין כופין ומבקשים לייבם, מוקי בגמרא כגון שגט יורא מתחת ידה, שכיון שנתן גט לזיקתו נפסלה עליו, ומיהו צעיא חליטה למשרייה לעלמא. ואי אמרה היא נבעלתי והוא אומר לא צעלתי, אין חוששים לדבריו ולא צעיא חליטה:

רע"ב – (יב) יגדלו זה עם זה – ואינו יכול לגרשה עד שיגדיל דגט קטן אינו גט: היבמה שאמרה בחוד שלשים יום – שכנסה היבם, לא נבעלתי ליבם, והוא אומר צעלתיך ודיך בגט, כופין אותו לחלוץ דהיא נאמנת, לעד תלתין יומין מוקי אינש נפשיה ולא צעיל: לאחר שלשים יום – הוא נאמן, ללא מוקי אינש נפשיה מלבעול יותר משלשים יום. ומיהו איהו לא משתריא, דשויתה אנפשה חתיכה לאיסורא וצעיא חליטה, ומבקשים

(יג) הנודרת הנאה מיבמה, בחיי בעלה, כופין אותו שיחלוץ לה. לאחר מיתת בעלה, מבקשין הימנו שיחלוץ לה. ואם נתפוגה לכה, אפלו בחיי בעלה, מבקשין הימנו שיחלוץ לה:

על שומרת יבם: ומבקשים ממנו לחלוץ – ויתן כתובתה אם יראה, ואם לא ראה לחלוץ והיא מורדת בו וצאה להפסיד כתובתה, כופין אותו לחלוץ:

רע"ב – (יג) הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה – ללא אסקא דעתה שימות בעלה ותפול לפניו ליבם, ונוטלת כתובתה: אצל לאחר מיתת בעלה – היא מורדת, וקיימא לן כותבין אגרת מרד

גמרא – יבמות דף ק"ה ע"ב

רבי חייא ורבי שמעון בר רבי הוו יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים וחד אמר עיניו למעלה שנאמר נשא לבבנו אל כפים אדהכי אתא ר' ישמעאל בר' ר' ישמעאל

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

יוסי לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בתפלה אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו אדהכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהוו קלילי יתיבו בדוכתייהו רבי ישמעאל ברבי יוסי אגב יוקריה הוה מפסע ואזיל אמר ליה אבדן מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש אמר ליה אני ישמעאל בר' יוסי שבאתי ללמוד תורה מרבי אמר ליה וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי אמר ליה וכי משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה אמר ליה וכי משה אתה אמר ליה וכי רבך אלהים הוא אמר רב יוסף שקליה רבי למטרפסיה דקאמר ליה רבך ולא רבי אדהכי אתיא יבמה לקמיה דרבי אמר ליה רבי לאבדן פוק בדקה לבתר דנפק אמר ליה ר' ישמעאל כך אמר אבא איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה אמר ליה תא לא צריכת כבר הורה זקן קמפסע אבדן ואתי אמר ליה רבי ישמעאל בר' יוסי מי שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש מי שאין צריך לו עם קדוש היאך יפסע על ראשי עם קדוש אמר ליה רבי לאבדן קום בדוכתיך תאנא באותה שעה נצטרע אבדן וטבעו שני בניו ומאנו שתי כלותיו אמר רב נחמן בר' יצחק בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא אמר ר' אמאי מדבריו של ברבי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות:

רש"י על הגמרא

נגעים: מדבריו של ברבי – ר' יוסי כל ברבי לשון אדם גדול: קטנה חולצת – משהיא כפעוטות כבר שית כבר שצע דתגן צמס' גיטין (דף נט) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר צמטלטלין הלכך לענין חליה הוהיל ולא כתיב מיעוט כשירה משהיא צפרק הזה שיודעת מעט להבחין: לעונת נדרים – שנה אחת קודם לזמן שתי שערות כדתגן צפרק יולא דופן (נדה מה) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקים אם יודעת לשם מי נדרה והקדישה דכריה קיימין:

עיניו למטה – כלפי ארץ ישראל משום דשכינה התם קיימא כדכתיב והיו עיני ולבי פס: אתא רבי למתיבתא – למדרש ואיצעי כל חד למיתב אדוכתייה: ר' ישמעאל בר' יוסי בעל צפר הוה – כדאמר' בהשוכר את הפועלים (ב"מ פד): מפסע ואזיל – הולך לאט: אבדן – תלמידו של רבי היה: שקליה רבי למטרפסיה – לגמולו על ששמע ולא מיחה: פוק בדקה – אם הביאה שתי שערות: לא צריכת – למיבדקה: כבר הורה זקן – רבי יוסי: נצטרע אבדן – עונשו של לשון הרע

זוהר – שמות דף י"א ע"א

וַיִּלְךָ אִישׁ מִבֵּית לְוִי, דָּא גְבַרְיָאֵל, כְּמָה דְאֵת אָמֵר (דניאל ט) וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחֻזֹן וְגו'.

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

מבית לוי, דא כנסת ישראל, דאטיא מסטרא דשמאלא. ויקח את בת לוי
דא נשמתא:

דתנינן, בשעתא דאטייליד גופא דצדיק, בהאי עלמא, (דף י"א ע"ב) קודשא
ברוך הוא קרי ליה לגבריאל, ונטיל ההיא נשמתא (דצדיק) די בגנתא,
ונחתא לה להאי גופא דצדיקיא, דאטייליד בהאי עלמא, ואיהו אתפקד
עלה ונטיר לה: ואי תימא, ההוא מלאכא דאתמנא על רוחיהון דצדיקיא,
לילה שמייה, ואת אמרת דאיהו גבריאל. הכי הוא ודאי, בגין דאטי מסטרא
דשמאלא, וכל מאן דאטי מסטרא דשמאלא הכי אקרי:

וילך איש, דא עמרם. ויקח את בת לוי, דא יוכבד. ובת קול נחתת ואמרת
ליה לאזדווגא בה, דהא קריב זמנא דפורקנא דישראל, על ידא דברא
דאטייליד מנייהו, וקודשא ברוך הוא סייע ביה, דתנינן, שכינתא שריא על
ערסיהו ורעותא דלהון בדבקותא חדא, הוה בה בשכינתא, ועל דא לא
אתעדי שכינתא, מההוא ברא דאולידו לקיימא, דכתיב, (ויקרא י"א)
והתקדשתם והייתם קדושים. בר נש דמקדש גרמיה מלדע, קודשא ברוך
הוא מקדש ליה לעילא, כמה דרעותא דלהון הוה בדבקותא דשכינתא. הכי
אתדבקא שכינתא, בההוא עובדא ממש דעבדו:

אמר רבי יצחק, זכאין אינון צדיקיא דרעותא דלהון בדבקותא דקודשא
ברוך הוא תדיר, וכמה דאינון מתדבקין ביה תדיר, הכי נמי איהו אתדבק
בהו, ולא שביק לון לעלמין. ווי לרשיעייא, דרעותא דלהון, ודבקותא
דלהון, מתרחקא מניה. ולא די להו דמתרחקן מניה, אלא דמתדבקן בסטרא
אחרא. תא חזי, עמרם דאתדבק ביה בקודשא ברוך הוא. נפק מניה משה,
דקודשא ברוך הוא לא אעדי מניה לעלמין, ושכינתא אתדבקת בהדיה
תדיר, זכאה חולקיה:

הלכה – הרמב"ם הלכות תשובה פרק ג'

(ו) חמשה הן הנקראים מינים האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג והאומר שיש
שם מנהיג אבל הן שנים או יותר והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל
תמונה וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכל וכן העובד כוכב או מזל וזולתו כדי
להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מחמשה אלו הוא מין. [השגת הראב"ד –
והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה א"א ולמה קרא לזה מין וכמה
גדולים וטובים ממנו הלכו בזו המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו
בדברי האגדות המשבשות את הדעות]. [השגת הראב"ד – וכן האומר שאינו לבדו
הראשון א"א כאותו שאמר אלהיכם צייר גדול היה אלא שמצא לו סמנים גדולים תהו
ובהו חושך ומים ורוח ובהם עשה מה שעשה]:

חק לישראל – פרשת שמות יום ג'

(ח) שלשה הן הנקראים אפיקורסין האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם והמכחיש נבואתו של משה רבינו והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם כל אחד משלשה אלו הן אפיקורוסים שלשה הן הכופרים בתורה האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה וכן הכופר בפרושה והוא תורה שבעל פה והמכחיש מגידה כגון צדוק ובייתוס והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אע"פ שהיא היתה מעם ה' כגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה:

מוסר – מספר חרדים דף ע"ב ע"א

כְּשֶׁאֲנִי בֵּין הָעַם בֵּין שָׂאִין רוּאָה סֵתֵר לִבִּי אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ וְעוֹד אֵין מְשַׁגֵּיחַ תְּמִיד בִּי לְחֵטִיב לִי רַק הוּא לְבַדּוֹ וְאֵין מִי שְׂיֻכַּל לְהַצִּיל אוֹתִי מִצַּרְתִּי זוֹלָתוֹ לִכֵּן לֹא יִפְסִיקוּ בֵּינִי לְבִינֵי הַנִּבְרָאִים בִּי כָּלֶם כְּאֵין נִגְדוֹ וְאֵנִי וְהוּא לְבַדּוֹ עוֹמְדִים וְהֵינֵנו דְּכֹתִיב (מ"ב ה) חִי הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו וּכְתִיב (ברא' י') הִתְהַלַּךְ לְפָנָיו. בִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁתֵּי נְשִׁים הָאֶחָת אוֹהֶבְתוֹ וְהָאֶחָת שׁוֹנְאָתוֹ הִיתְכֵּן שִׂיחָהּ לְבֹו וְעֵינָיו לְאוֹתָהּ שְׁשׁוֹנְאָתוֹ וְיִשְׁכַּח וְיַעֲזוֹב אוֹתָהּ שְׁאוֹהֶבְתוֹ. הִנֵּה הַתּוֹרָה הִיא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַן לָהּ ה' אֱלֹהֶיהָ לְהַנְאִתָּהּ וּלְטוֹבָתָהּ בְּהַתְהַלְכָּהּ תִּנְחָה אוֹתָהּ בְּיָמֶיךָ מִכָּל צָרָה וּלְפָרְנֶסָהּ וּלְהוֹדִיכָהּ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב בְּלִילוֹת בְּשִׁכְבָּהּ תִּשְׁמֹר עֲלֶיהָ מִן הַמְזִיקִין הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחַד תִּלְמַד עֲלֶיהָ סִיגוֹרִיא לְתַחֲיִית הַמֵּתִים וְכֵן בְּכָל בֶּקֶר שֶׁהָרִי אָמְרוּ בְּזוֹהַר שֶׁבְּכָל לַיְלָה דְּנִין אוֹתוֹ אִם יִקִּיץ מִשְׁנָתוֹ אוֹ יִישֵׁן שְׁנַת עוֹלָם וְזֶהוּ שֶׁהַתְּחִילָה תּוֹרָה בְּרֵאשִׁית כְּלוֹמֵר שֶׁהַתּוֹרָה שְׁנִקְרָאת רֵאשִׁית תּוֹעֵלֶת לְאָדָם בְּב' עוֹלָמוֹת. וְהָאִשָּׁה הַשְּׁנִיית שְׁשׁוֹנְאָתוֹ הִיא שֶׁל בֶּשֶׁר וְדָם וְעֲלֶיהָ אָמַר הַנְּבִיא (מִיכָה ז') אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ כְּמִפּוֹרֵשׁ בְּגִמְרָא וְצָנָה הַמֶּלֶךְ יִתְבַּרַךְ לְאֶהוֹב אוֹתָהּ אֶף עֵיקַר אֶהְבָּה תִּהְיֶה בְּרֵאשׁוֹנָה אֲשֶׁת נְעוּרִים שְׁמִיזִם שְׁלֹמְדוֹ אָבִיו תּוֹרָה צָנָה לָנוּ מִיָּד הִיא בָּאָה לְהַתְיַחַד עִמּוֹ וּלְשִׁמְרוֹ. וְהוּא תִּקְוֵן גְּדוֹל לְפָגֵם הַבְּרִית שֶׁהַתּוֹרָה כְּלָה נִקְרָאת בְּרִית וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר סִיִּם חַיִּים: